

4. Pavlov K.V., Fedina K. M., Strishenets O.M. (Eds.) (2017). *Problemi ekologichnoyi bezpeki yak skladovoyi chastini energetichnoyi bezpeki Ukrayini [Problems of ecological safety as an integral part of Ukraine's energy security]. Aktualni problemi prikladnoyi ekonomiki-Actual problems of applied economics*. Lutsk : Vezha-Druk [in Ukrainian].
5. Pavlov K.V. (2014). *Sutnist ta zagrozi finansovo-ekonomichniy bezpetsi Ukrayini [Essence and threats to financial and economic security of Ukraine]. Problemi ratsionalnogo vikoristannya sotsialno-ekonomichnogo ta prirodno-resursnogo potentsialu regionu: finansova politika ta Investitsiyi-Problems of rational use of socio-economic and natural-resource potential of the region: financial policy and investments*. zb. nauk. prats – Collected papers (22, Vols. 2), (pp. 104–110). Kiyiv, SEU / Rivne, NUVGP [in Ukrainian].
6. Pro pokladennja funkcij operatora jedynoji ghazotransportnoji systemy Ukrainy. Nakaz Ministerstva energohetyky ta vughiljnoji promyslovosti Ukrainy pryjnjatyj 2 ghrudnja 2013 roku # 882 [On the introduction of functions of the operator of the unified gas transportation system of Ukraine. Order of the Ministry of Energy and Coal Industry of Ukraine from December 2, 2013 No. 882] Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2075-13> (accessed: 30 July 2019) [in Ukrainian];
7. Pro reformuvannja naftoghazovogo kompleksu Ukrainy. Ukaz prezydenta Ukrainy pryjnjatyj 25 ljutogho 1998 roku [On the reformation of the oil and gas complex of Ukraine. The decree of the President of Ukraine was adopted on February 25, 1998] Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/151/98> (accessed: 30 July 2019) [in Ukrainian];
8. Pro utvorennja Nacionaljnoji akcionernej kompaniji « Naftoghaz Ukrainy». Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy pryjnjatyj 25 travnja 1998 roku # 747 [On the formation of the National Joint-Stock Company Naftogaz of Ukraine. The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine was adopted on May 25, 1998, No. 747.] Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/747-98-%D0%BF> (accessed: 30 July 2019) [in Ukrainian];
9. Promizhna finansovi zvitnist' PAT «Ukrtrans-haz» za 9 misyatsiv 2018 roku [Interim financial statements of PJSC "Ukrtransgaz" for 9 months of 2018] <https://utg.ua/img/menu/company/reports/2018/fin-report-upto-25-10-2018.pdf>. Retrieved from <https://utg.ua/img/menu/company/reports/2018/fin-report-upto-25-10-2018.pdf> (accessed: 30 July 2019) [in Ukrainian];
10. Strishenecj O. M., Novosad O. V. (2017) Osoblyvosti funkcionuvannja innovacij v dijalnosti ghazorozpodiljchykh pidpryjemstv [Features of functioning of innovations in the activity of gas distributing enterprises]. Aktualni problemy upravlinnja socialjno-ekonomichnymy systemamy: materialy mizhnarodnoji naukovo-praktyčnoji internet-konferenciji., 07 ghrudnja 2017r, chastyna 1 – Actual problems of management of socio-economic systems: materials of the international scientific and practical Internet conference, 1 (pp. 162-163) – Lutsk: RWW Lutskoho NTU [in Ukrainian];
11. Strishenets O. M. (2012). *Do pitannya pro maybutnE teoriiy rinkovogo fundamentalizmu [To the question of the future of the theory of market fundamentalism]*. Naukoviy visnik. Seriya : Ekonomichni nauki / Bukovinskiy derzh. finans. un-t (1), (pp.386-391). Chernivtsi : Vid-vo BDFU [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 30.04.2019 р.

УДК 338.244.47

Хомюк Наталія,
кандидат економічних наук,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
докторант кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами;
м. Луцьк; ORCID ID 0000-0002-3277-8840
e-mail: nataljabilous@gmail.com

<https://doi.org/10.29038/2411-4014-2019-03-112-120>

МЕХАНІЗМ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

У статті розроблено механізм диверсифікації розвитку сільських територій в умовах децентралізації. Обґрунтовано, що механізм диверсифікації розвитку сільських територій в умовах децентралізації передбачає запровадження спеціальних інструментів та методів, спрямованих на оптимізацію структури даного процесу, акцентуючи при цьому увагу на підвищення якості життя сільського населення; забезпечення конкурентоспроможності сільських територій та досягнення екологічної безпеки. Доведено, що розробка механізму диверсифікації розвитку сільських територій повинна проводитись з урахуванням стратегічних напрямів та аналізу стану соціо-еколого-економічного розвитку сільських територій. Відмічено, що механізм диверсифікації розвитку сільських територій слід реалізовувати за допомогою розробки загальнодержавної стратегії диверсифікації розвитку сільських територій, участі у вітчизняних та міжнародних проєктах, удосконалення існуючих програм розвитку сільських територій.

Ключові слова: механізм диверсифікації, децентралізація, розвиток сільських територій, об'єднана територіальна громада, суб'єкт механізму, об'єкт механізму.

Хомиук Наталья,
кандидат экономических наук,
Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки,
докторант кафедры международных экономических отношений и управления проектами, г. Луцк

МЕХАНІЗМ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ РАЗВИТТЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УСЛОВИЯХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

В статье разработано механизм диверсификации развития сельских территорий в условиях децентрализации. Обосновано, что механизм диверсификации развития сельских территорий в условиях децентрализации предусматривает введение специальных инструментов и методов, направленных на оптимизацию структуры данного процесса, акцентируя при этом внимание на повышение качества жизни сельского населения; обеспечение конкурентоспособности сельских территорий и достижения экологической безопасности. Доказано, что разработка механизма диверсификации развития сельских территорий должна проводиться с учетом стратегических направлений и анализа состояния социо-эколого-экономического развития сельских территорий. Отмечено, что механизм диверсификации развития сельских территорий следует реализовывать с помощью разработки общегосударственной стратегии диверсификации развития сельских территорий, участия в отечественных и международных проектах, совершенствования существующих программ развития сельских территорий.

Ключевые слова: механизм диверсификации, децентрализация, развитие сельских территорий, объединенная территориальная община, субъект механизма, объект механизма.

Khomiuk Nataliia,
PhD in Economics,
Lesya Ukrainka Eastern European National University
Doctoral student of the Department of International Economic Relations and Project Management, Lutsk

MECHANISM OF DIVERSIFICATION OF RURAL DEVELOPMENT IN TERMS OF DECENTRALIZATION

The relevance of this study is due to the fact that in terms of decentralization the opportunities for rural development are expanding. The purpose of the article is to develop a mechanism for diversification of rural development in terms of decentralization. It is justified that the mechanism of diversification of rural development in terms of decentralization implies the introduction of special tools and methods aimed at optimizing the structure of this process, while focusing on improving the quality of life of the rural population; ensuring the competitiveness of rural areas and achieving environmental security. It is proved that the development of the mechanism of diversification of rural development should be carried out taking into account strategic directions and analysis of the socio-ecological and economic development of rural territories. It is determined that the object of diversification of rural development in terms of decentralization is the socio-ecological and economic development of rural territories. The subjects of diversification of rural development are included state authorities; local governments; rural population; legal and natural persons; other subjects. It is substantiated that the diversification of rural development in terms of decentralization is possible in the presence of regulatory, scientific and methodological, financial, institutional and other types of resources. There are four groups of instruments for diversification of rural development in terms of decentralization: social, economic, environmental and organizational. It is noted that the mechanism of diversification

of rural development should be implemented through the development of a national strategy for diversification of rural development, participation in national and international projects, improvement of existing rural development programs. It is determined that the methods and instruments of diversification of rural development in terms of decentralization should be flexible and adapt to the socio-ecological and economic development of specific rural territories of Ukraine. It is proved that all the methods and tools of this mechanism should be correlated with each other, since only in the complex they will contribute to the complex development of rural united territorial communities.

Key words: mechanism of diversification, decentralization, rural development, united territorial community, subject of mechanism, object of mechanism.

Постановка проблеми. Децентралізація – це складний процес, який здійснює вплив на соціальну, економічну та екологічну сфери розвитку сільських об'єднаних територіальних громад, оскільки наближає процеси управління та прийняття рішень до громадськості, і тим самим дає змогу реалізовувати стратегії, програми, проекти сільського розвитку та надавати послуги, які б краще відповідали потребам даного регіону [1]. Тому питання диверсифікації розвитку сільських територій в умовах децентралізації та розробки її механізму набирають актуальності й потребують подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням процесів розвитку сільських територій приділено увагу таких вчених як В. Бойко, В. Борщевський, В. Дієсперов, І. Залуцький, М. Згуровський, А. Ключник, А. Лісовий, Ю. Лупенко, М. Малік, Ю. Матвеева, Ю. Мирошниченко, О. Павлов, Х. Притула, В. Славов, А. Сухоруков, М. Талавіря, Ю. Харазішвілі, М. Хвесик, В. Юрчишин та інші. Вони в тій чи іншій мірі розкривають методичні та практичні аспекти розвитку сільських територій. Віддаючи належне наявним здобуткам науковців, зазначимо, що в умовах реформи місцевого самоврядування розширюються можливості розвитку сільських територій. Тому розробка та реалізація механізму диверсифікації розвитку сільських територій сприятиме удосконаленню соціальної, виробничої та ринкової інфраструктури даних територій.

Постановка завдання. Мета дослідження – розробка механізму диверсифікації розвитку сільських територій в умовах децентралізації.

Виклад основного матеріалу. З огляду на міжнародні стандарти, вимоги та досвід Європейського Союзу, а також враховуючи внутрішні потреби сільських територій, необхідним є запровадження у національну політику розвитку сільських територій механізму диверсифікації цим процесом на засадах сталого розвитку

Механізм диверсифікації розвитку сільських територій в умовах децентралізації (рис. 1) передбачає запровадження спеціальних інструментів та методів, спрямованих на оптимізацію структури даного процесу, акцентуючи при цьому увагу на підвищення якості життя сільського населення; забезпечення конкурентоспроможності сільських територій та досягнення екологічної безпеки. Розробка механізму диверсифікації розвитку сільських територій повинна проводитись з урахуванням стратегічних напрямів та аналізу стану соціо-еколого-економічного розвитку сільських територій. Обґрунтованість заходів повинна бути підтверджена розрахунками економічної ефективності сільських об'єднаних територіальних громад.

Об'єктом диверсифікації розвитку сільських територій в умовах децентралізації є соціо-еколого-економічний розвиток сільських територій.

Соціо-еколого-економічний розвиток сільських територій в умовах децентралізації – це процес розширеного відтворення розвитку сільських об'єднаних територіальних громад, що забезпечує гармонійне зростання соціальної, економічної, демографічної, етнічної та екологічної сфер, спрямований на оптимізацію даних сфер з метою раціонального використання природних ресурсів та мінімізації антропогенного впливу на навколишнє середовище. Він повинен проявляється в розширенні сфер зайнятості та доходів сільського населення, належному забезпеченні медичними та освітніми закладами, покращенні дорожньо-транспортної інфраструктури, створенні умов для розвитку альтернативних напрямів підприємництва та їх подальшої диверсифікації на даних територіях, збереженні та покращенні природних ресурсів [2].

Для участі в процесі диверсифікації розвитку сільських територій в умовах децентралізації доцільно залучати представників:

- органів державної влади, адже вони відповідають за реалізацію стратегій регіонального економічного розвитку, які розроблені для ефективного використання потенціалу міських та

сільських територій з врахуванням загальнодержавних потреб. Крім того, їх функція полягає у регулюванні відносин між сільськими територіями різних регіонів України для забезпечення загальнодержавних програм розвитку;

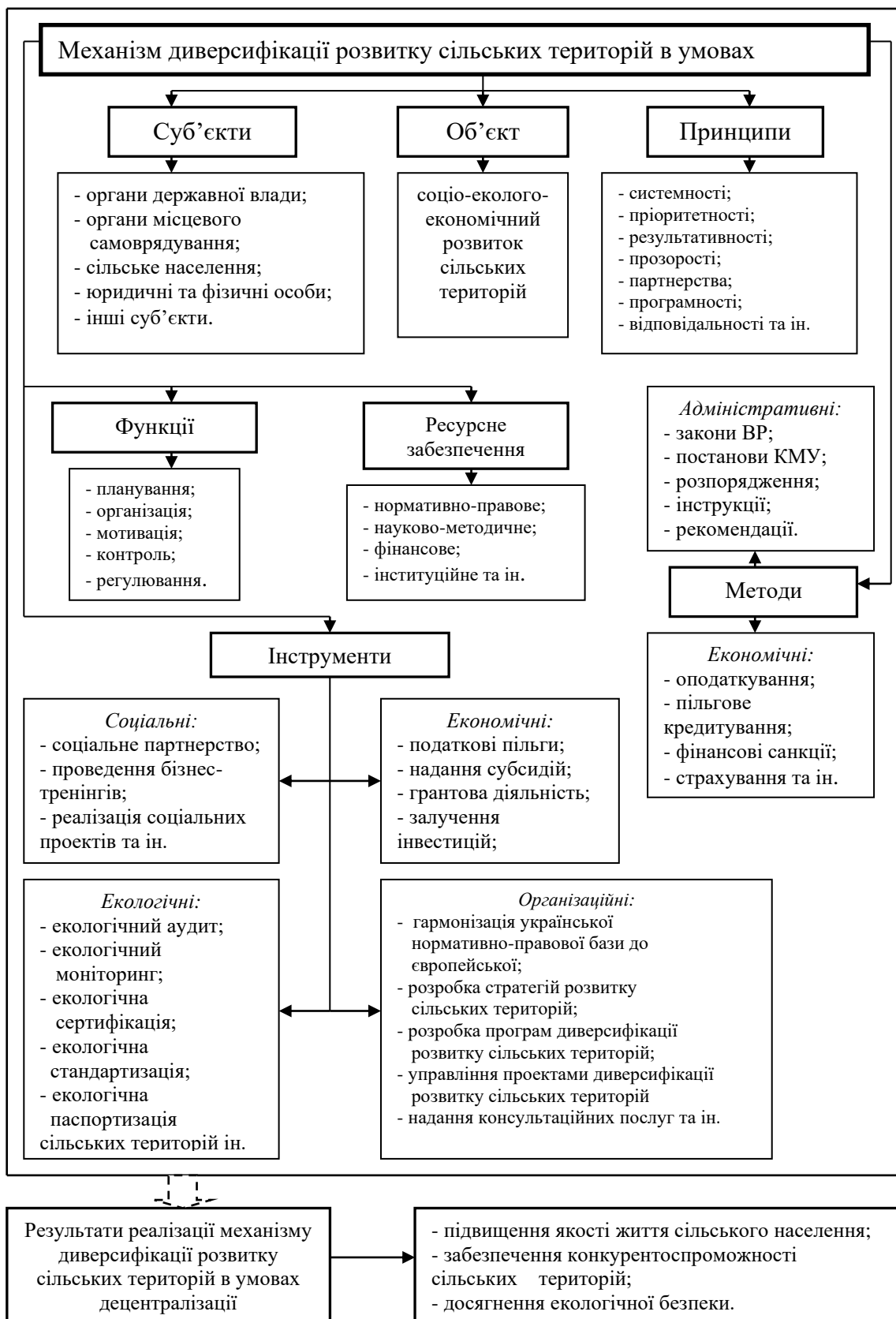

Рис. 1. Механізм диверсифікації розвитку сільських територій в умовах децентралізації

Джерело: розроблено автором

- органів місцевого самоврядування – депутатів місцевої ради та працівників виконавчих органів. Це одні з найважливіших суб'єктів, адже за їх допомогою затверджуються та реалізуються більшість регіональних стратегій, програм та проектів шляхом залучення загальнодержавних та місцевих фінансів. Окрім того, до їх функцій входить забезпечення інформацією населення та підприємства про соціальні, економічні та екологічні можливості розвитку сільської території;

- сільського населення, адже вони представляють власні інтереси і зацікавлені в розвитку власної сільської території;

- юридичних осіб різної форми власності та фізичних осіб. Залучення підприємств та організацій приватної форми власності сприятиме розвитку сільських територій. За наявності достовірної інформації про стан обраної сільської території, сприятливого бізнес-середовища, юридичні та фізичні особи можуть диверсифікувати свою сільськогосподарську та несільськогосподарську діяльність;

- інших суб'єктів. До даної групи слід віднести засоби масової інформації, місцеві навчальні заклади різних рівнів, громадські організації, професійні спілки, етнічні та релігійні групи.

Механізм диверсифікації розвитку сільських територій, як і будь-який інший механізм, повинен ґрунтуватись на основі сукупності принципів, за якими доцільно було б його формувати. Серед основних принципів даного процесу слід виділити:

- принцип системності, котрий визначає необхідність реалізації процесу диверсифікації розвитку сільських територій як єдиної системи, яка включає низку елементів задля досягнення поставлених цілей;

- принцип пріоритетності, що вказує на важливість врахування спеціалізації сільської території, яка залежить від сукупності соціальних, економічних, природних, історичних та інших факторів розвитку даної території;

- принцип результативності полягає в тому, що в результаті реалізації диверсифікації розвитку сільських територій підвищиться якість життя сільського населення, забезпечиться конкурентоспроможність даних територій та досягнеться екологічна безпека;

- принцип прозорості, який забезпечує захист інтересів сільського населення за допомогою підвищення ефективності державного управління. Окрім того, дотримання даного принципу є дієвим засобом боротьби з корупцією та сприяє до ведення відкритої публічної політики щодо розвитку сільських територій;

- принцип партнерства, який забезпечує співробітництво між органами державної влади, місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання в процесі диверсифікації розвитку сільських територій;

- принцип програмності, який проявляється у реалізації державної регіональної політики на основі взаємопов'язаних стратегій, програм, проектів та планів диверсифікації розвитку сільських територій;

- принцип відповідальності полягає в тому, що органи державної влади та місцевого самоврядування в межах їх повноважень несуть повну та часткову відповідальність за формування та реалізацію диверсифікації розвитку сільських територій.

Реалізація диверсифікації розвитку території розпочинається з планування – формування стратегії, яка є найважливішим компонентом процесу планування розвитку будь-якої сільської об'єднаної територіальної громади.

Науковці в рамках реалізації проекту «Місцевий економічний розвиток міст України» відзначають, що не існує обов'язкових усталених стандартів у розробці стратегій місцевого економічного розвитку. Так само немає єдиної програми або моделі для його успішного здійснення, оскільки різні громади відрізняються географічними, культурними, соціальними та економічними особливостями, організацією місцевої влади та балансів інтересів. Тому кожна громада має власні проблеми, обмеження та можливості економічного розвитку, відповідно кожна стратегія місцевого

економічного розвитку унікальна, універсальними є лише механізми та методи здійснення певних видів діяльності, що є складовими процесу розвитку як такого [3, с. 11].

Серед основних умов побудови механізму диверсифікації розвитку сільських територій є ефективне використання ресурсів даного регіону. Як зазначає О. Ольшанський, функціонування та розвиток будь-якої території забезпечується ресурсами – перш за все, їх наявністю, а також вмінням раціонально використовувати їх. Окрім того, ресурси територіальних громад, які вони можуть використовувати для задоволення спільних потреб безпосередньо або через реалізацію органами місцевого самоврядування управлінських функцій на основі наданих повноважень, є вельми обмеженими [4].

На нашу думку, реалізація диверсифікації розвитку сільських територій в умовах децентралізації можлива за наявності нормативно-правового, науково-методичного, фінансового, інституційного та інших видів ресурсного забезпечення.

Для забезпечення потреб розвитку сільських територій можуть бути використані фінансові ресурси місцевих та центральних органів влади, приватних суб'єктів господарювання, фінансових установ та неурядових організацій, а також іноземних держав та міжнародних фінансових організацій. В науковій літературі фінансові ресурси класифікують за різними критеріями: за територіальним походженням, регулярністю використання, економічним змістом, способом залучення. За способом залучення виділяють бюджетні, інвестиційні, кредитні, грантові фінансові ресурси сільських територій (таблиця 1) [3, с. 13].

Таблиця 1

Види фінансових ресурсів сільських територій за способом залучення

Види фінансових ресурсів	Зміст
бюджетні	кошти місцевого та державного бюджетів, що спрямовуються на фінансування потреб розвитку ОТГ і не тягнуть за собою боргових зобов'язань..
інвестиційні	ресурси, залучені до місцевої економіки з метою створення нових активів.
кредитні	боргові зобов'язання на умовах строковості, платності та поворотності. При цьому кредитні кошти
грантові	ресурси, надані для фінансування потреб місцевого розвитку у вигляді міжнародної технічної допомоги, грантів міжнародних донорських організацій, благодійних внесків та пожертв.

Джерело: сформовано на основі [5, с.47–50]

Інституційне забезпечення диверсифікації розвитку сільських територій в умовах децентралізації – це сукупність державних та недержавних інституцій, які забезпечують наявність правових, організаційних, соціальних, економічних та екологічних умов, необхідних для провадження та розвитку сільських об'єднаних територіальних громад.

Під методами диверсифікації розвитком сільських територій розуміємо способи впливу суб'єктів диверсифікації на об'єкт диверсифікації, які використовуються для досягнення поставлених цілей. Розрізняють адміністративні (затвердження та дотримання законів, постанов, розпоряджень, інструкцій, рекомендацій) та економічні (оподаткування, пільгове кредитування, фінансові санкції, страхування) методи. Ці методи можуть безпосередньо впливати на розвиток сільських територій (метод прямого впливу) або опосередковано (метод непрямого впливу). Використання цих методів сприятиме підвищенню рівня зайнятості на селі, створенню умов щодо залучення інвестицій, зменшенню деструктивного впливу на довкілля.

На нашу думку, слід виділити чотири групи інструментів диверсифікації розвитку сільських територій в умовах децентралізації: соціальні, економічні, екологічні та організаційні.

Соціальними інструментами реалізації диверсифікації розвитку сільських територій в умовах децентралізації є соціальне партнерство; проведення бізнес-тренінгів; реалізація соціальних проектів та ін.

Соціальне партнерство – це система регулювання соціально-трудових відносин через тристоронній взаємозв'язок між: найманими працівниками, трудовими колективами, професійними

спілками; роботодавцями та їх об'єднаннями; державою і органами місцевого самоврядування [6, с. 76]. Суть соціального партнерства у сфері розвитку сільських територій полягає в тому, що між різними соціальними групами, які мають неоднакові соціально-економічні та політичні інтереси, виникають відносини задля поєднання та забезпечення певного балансу реалізації цих інтересів з метою диверсифікації розвитку сільських територій.

На даний час в процесі децентралізації влади на території об'єднаних територіальних громад часто проводяться бізнес-тренінги. Напрями та сфери охоплення різноманітні, проте основна ціль даного інструменту – це підвищення рівня зайнятості на селі; подолання бідності; розвиток соціальної інфраструктури; забезпечення життєдіяльності сільських жителів.

Під час реалізації реформи місцевого самоврядування часто на сторінках наукової літератури, в ході конференцій, семінарів, круглих столів зустрічаємось з питаннями створення та реалізації проектів сільських та міських об'єднаних територіальних громад [7].

Основними економічними інструментами диверсифікації розвитку сільських територій є податкові пільги; надання субсидій; грантова діяльність; залучення інвестицій; маркетинг та ін.

Згідно з статтею 30 Податкового кодексу України податкова пільга – передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі за наявності підстав [8].

Як відомо, аграрний сектор, який розвивається на сільських територіях, є стратегічно важливим для забезпечення національної безпеки країни. Тому органи державної влади та місцевого самоврядування мають сприяти його розвитку. Своєрідною пільгою для сільськогосподарських товаровиробників є введення спеціальних режимів оподаткування. А. Мартин та О.В. Шевченко пропонують застосовувати пільговий режим оподаткування (дозволяти сплачувати єдиний податок четвертої групи) лише тим землекористувачам, які впроваджують заходи щодо родючості ґрунтів [9].

Вітчизняні сільськогосподарські виробники мають право вибирати режим оподаткування: спеціальний або на загальній основі. Спеціальний режим оподаткування передбачає сплату єдиного податку четвертої групи без сплати податку на прибуток, податку на майно (в частині земельного податку) та рентної плати за спеціальне використання води платниками [10].

На думку І. Кравців, маркетинг сільських територій виступає важливою ланкою впровадження ринкових механізмів господарювання у практику регіонального менеджменту, зокрема в управлінську діяльність органів місцевого самоврядування сільських територіальних громад. Тим самим він забезпечує підвищення ефективності функціонування сільської економіки та зростання її конкурентоспроможності [11].

Загалом, економічні інструменти диверсифікації розвитку сільських територій сприятимуть раціональному використанню ресурсного потенціалу; забезпеченню продовольчої та економічної безпеки; підвищенню конкурентоспроможності продукції та послуг.

Екологічні інструменти диверсифікації розвитку сільських територій, серед яких екологічний аудит, екологічний моніторинг; екологічна сертифікація; екологічна стандартизація; екологічна паспортизація сільських територій, сприяють розвитку біотехнологій, поширенню органічного виробництва та зменшенню деструктивного впливу на довкілля.

Серед основних організаційних інструментів диверсифікації розвитку сільських територій слід виділити: гармонізацію української нормативно-правової бази до європейської; розробку стратегій розвитку сільських територій; розробку програм диверсифікації розвитку сільських територій; управління проектами диверсифікації розвитку сільських територій; надання консультаційних послуг та ін. Вище зазначені організаційні інструменти диверсифікації розвитку сільських територій сприятимуть створенню умов для залучення інвестицій та удосконаленню соціальної інфраструктури.

Механізм диверсифікації розвитку сільських територій слід реалізовувати за допомогою розробки загальнодержавної стратегії диверсифікації розвитку сільських територій, участі у вітчизняних та міжнародних проектах, удосконаленні існуючих програм розвитку сільських територій.

Висновки. Методи та інструменти диверсифікації розвитку сільських територій в умовах децентралізації повинні бути гнучкими та адаптуватися під соціо-еколого-економічний розвиток конкретної сільської території України. Усі методи й інструменти даного механізму повинні

корелювати один з одним, оскільки лише в комплексі вони сприятимуть комплексному розвитку сільських територіальних громад.

Отже, реалізація механізму диверсифікації розвитку сільських територій в умовах децентралізації дасть змогу підвищити якість життя сільського населення; забезпечити конкурентоспроможність сільських територій та досягнути екологічної безпеки.

Джерела та література

1. Хомюк Н.Л. Децентралізація як чинник диверсифікації розвитку сільських територій. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. № 1 (17). С. 85–91. URL: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2019-01-85-91>
2. Хомюк Н.Л., Скрипчук П.М. Механізм та концептуальні напрями соціо-еколого-економічного розвитку сільських об'єднаних територіальних громад. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» Серія «Економіка»*. 2018. № 10 (38). С.38-44.
3. Мамонова В., Балдич Н., Гринчук Н., Чорний Л., Рубановський К., Борода М. Джерела та механізми фінансування місцевого економічного розвитку: навчальний посібник. К. : Центр громадської експертизи. Проект «Місцевий економічний розвиток міст України», 2013. 176 с.
4. Ольшанський О. В. Ресурсне забезпечення розвитку території: двовимірний підхід. *Публічне управління: теорія та практика*. 2013. Вип. 4. С. 220–225.
5. Борщ Г. А., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Дехтяренко Ю. Ф., Ігнатенко О. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф., Юзефович В. В. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. К. : [б.в.], 2017. 107 с.
6. Економіка праці і соціально-трудові відносини : навчально-наочний посібник для студентів вищих навчальних закладів / ред. А.Г. Бабенка. Дніпропетровськ: Дніпропетровська державна фінансова академія, 2011. 268 с.
7. Хомюк Н.Л., Павліха Н.В. Особливості управління проектами розвитку сільських територій в умовах європейської інтеграції. *Україна – Європейський Союз: від партнерства до асоціації: Український Щорічник з Європейських Інтеграційних Студій*. Луцьк: Терен, 2019. Вип. II. С.196–205.
8. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 01.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 10.08.2019).
9. Мартин А. Г., Шевченко О. В. Проблеми охорони земель сільськогосподарського призначення в умовах завершення земельної реформи. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. 2014. № 1–2. С. 48–56.
10. Хомюк Н.Л., Скрипчук П.М. Класифікація системи платежів за користування землями сільськогосподарського призначення. Інформаційне забезпечення розвитку органічного сільського господарства: монографія / ред. П. М. Скрипчук. Рівне : НУВГП, 2018. С. 121–133.
11. Кравців І. К. Маркетинг сільських територій в умовах поглиблення європейської інтеграції України: нові виклики та завдання. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. Вип. 5. С. 83–87.

References

1. Khomiuk N.L. (2019). Detsentralizatsiia yak chynnyk dyversyfikatsii rozvytku silskykh terytorii [Decentralization as a factor in the diversification of rural development]. *Ekonomichnyi chasopys Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky – Economic Journal of Lesia Ukrainka Eastern European National University*. No 1 (17). pp. 85–91. Retrieved from: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2019-01-85-91> [in Ukrainian].
2. Khomiuk, N.L., & Skrypchuk, P.M. (2018). Mekhanizm ta kontseptualni napriamy sotsio-ekoloho-ekonomichnoho rozvytku silskykh obiednanykh terytorialnykh hromad [Mechanism and conceptual directions of socio-ecological economic development of rural amalgamated hromadas]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia» Seriia «Ekononika» – Scientific Notes of Ostroh Academy National University, «Economics» series*. No 10 (38). pp.38–44. [in Ukrainian].
3. Mamonova, V., Baldych, N., Hrynychuk, N., Chornii, L., Rubanovskyi, K., & Boroda, M. (2013). *Dzherela ta mekhanizmy finansuvannia mistsevoho ekonomichnoho rozvytku [Sources and mechanisms of financing local economic development]*. K. : Tsentr hromadskoi ekspertyzy. Proekt «Mistsevyi ekonomichnyi rozvytok mist Ukrainy». [in Ukrainian].
4. Olshanskyi, O. V. (2013). Resursne zabezpechennia rozvytku terytorii: dvovymirnyi pidkhyd [Resource Support for Territorial Development: A Two-Dimensional Approach]. *Publitchne upravlinnia: teoriia ta praktyka – Public administration: theory and practice*. Issue 4. pp. 220–225. [in Ukrainian].

5. Borshch, H. A., Vakulenko, V. M., Hrynychuk, N. M., Dekhtiarenko, Yu .F., Ihnatenko, O. S., Kuibida, V. S., et al. (2017). *Resursne zabezpechennia obiednanoi terytorialnoi hromady ta yii marketynh [United Territorial Community Resource Support and Marketing]*. [in Ukrainian].
6. Babenko, A.H. (Eds.). (2011). *Ekonomika pratsi i sotsialno-trudovi vidnosyny [Labor economics and social-labor relations]*. Dnipropetrovsk: Dnipropetrovska derzhavna finansova akademiia. [in Ukrainian].
7. Khomiuk, N. L., & Pavlikha, N.V. (2019). Osoblyvosti upravlinnia proektamy rozvytku silskykh terytorii v umovakh yevropeiskoi intehratsii [Features of project management of development of rural territories in terms of european integration]. *Ukraina – Yevropeyskyi Soiuz: vid partnerstva do asotsiatsii: Ukrainskyi Shchorichnyk z Yevropeyskykh Intehratsiinykh Studii – Ukraine – European Union: From Partnership to Association: Ukrainian Yearbook for European Integration Studies*. Lutsk: Teren. Issue 2. pp. 196–205. [in Ukrainian].
8. Podatkovi kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine] (2013). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in Ukrainian].
9. Martyn, A. H., & Shevchenko, O. V. (2014). Problemy okhorony zemel silskohospodarskoho pryznachennia v umovakh zavershennia zemelnoi reform [Problems of agricultural land protection in the conditions of completion of land reform]. *Zemleustrii, kadastr i monitorynh zemel – Land management, cadastre and land monitoring*. No 1–2. pp. 48–56. [in Ukrainian].
10. Khomiuk, N.L., & Skrypchuk, P.M. (2018). Klasyfikatsiia systemy platezhiv za korystuvannia zemliamy silskohospodarskoho pryznachennia [Classification of the system of payments for the use of agricultural land]. *Informatsiine zabezpechennia rozvytku orhanichnoho silskoho hospodarstva – Information Support for Organic Agriculture Development*. Rivne : NUVHP. pp. 121–133. [in Ukrainian].
11. Kravtsiv, I. K. (2015). Marketynh silskykh terytorii v umovakh pohlyblennia yevropeiskoi intehratsii Ukrainy: novi vyklyky ta zavdannia [Marketing of rural territories in the conditions of deepening of European integration of Ukraine: new challenges and tasks]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy – Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*. Issue 5. pp. 83–87. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.08.2019 р.